

precedit de l'article (fóra quasi novellesc pensar en frases com un *bonic ll.*, o *els ll. em fan perdre l'oremus*): que la *l.* d'aquest mot vagi néixer-hi per aglutinació de l'article, és tan segur i evident com que així va sorgir el fr. ant. *lombri* (després dissimilat en *nombri*), provinent de UMBILICLU, forma sincopada del nostre UMBILICULU: es pot dir que tothom hi ha estat d'acord (desencaminada l'explicació per una fantàstica contaminació que suggerí Moll en *GramHist.*, § 110 i *AlcM*, i no solament perquè LUMBRICUS ni tan sols existeix en francès i té la forma *llambric* en català).

Hi ha *emborigol* oc. ant. (metàtesi d'*ombelligol* i mateixa dissim.) avui també *ambonilh* més proper a l'evolució francesa; i moltes formes dialectals italianes. Mentre que provenen de UMBILICUS el port. *umbigo*, *embigo*, cast. *ombli*, it. *bellico*, sard *biddiu* o *imbili-gu*, roms. *buric* (aquests tres amb altres formes de deglutinació) així com la variant oc. *ombelic*; més detalls en *DECH* (OMBILIGO) i *REW*, 9044-5. En gascó i en arag., on les lleis fonètiques i els fets morfològics coincideixen molt amb els catalans, observem el mateix resultat d'UMBILICUS: gascó *melic*, arag. *meligo* (Llitàra), *melico* (Casp o Puebla de Ixar): car també en aquests llenguatges l'article té o ha tingut la forma *lo*, i és lògic per tant que la mateixa deglutinació s'hi hagi produït. Un representant isolat del no diminutiu UMBILICUS amb evolució paral·lela a la castellana, però amb l'aglutinació, tenim en el *Corbatxo* de Franc, de fi S. XIV: «les mamelles ... si caure las lexàs per ventura —o sens ventura...— fins al *lomblich* li plegaren» (*BDLC* XVII, 105).

Que, des de la fi de l'Edat Mitjana, degué anar quedant fixada la repartició dialectal de les dues denominacions concurrents ho comprova clarament OPou, en posar, segons el seu costum, primer el sinònim més general en el Princ., i després el predominant en terra valenciana: «PARTS DEL COS: les cuxes --- lo *llombrícol* o *melic*: umbilicus; lo lloc debax les espatlles, y aplega a fins al *lumbriol*: hypochondrium ---» (*TbPu*, 250, 249). Observava Renat que *melic* s'oposava a València a *llombrícol* de l'ús barceloní («El Camí», 14-iv-34). Avui predomina aquell no sols en val. sinó a la major part del cat. occid. i del ross., així com en algunes comarques del Princ. (sobretot de la capital cap a l'Ebre *llumbrigo*, Grandó, *Misc. Fabra*, s. v.), si bé se sent de vegades fins en certs tons de llenguatge barceloní; l'altre és no sols de la major part del cat. or., sinó de les Balears: «una vaca vacarina, / ses mamelles an escul / i es *llumbrícol* a s'espinna» diu una endevinalla de Menorca, referint-se a la «bóta de vi», Camps Merc. (*Folk. Men.* I, 261, 270).

Però els clàssics del segle XV ja mostren cap a on s'anava decantant la busca d'aquest rellotge de sol: «dava en un safareig --- e enmig --- stava un nan molt diforme a natura; e tenia una mà al cap e l'altra al ventre, e exía-li per lo *melic* un raig de vi vermell molt fi e special, e dava en un safareig qui era fet de potfi», «lo cap fins al *melic* lo veja yo en un colp partit!», Jo. Martorell (Ag., § 48, I, 138; § 247, III, 156); «lo chic mamava, / tots s'adormiren; / dormint se giren, /

qualsevol d'elles / braç o mamelles / sus li posaren; / mort lo trobaren / ben acostat / jus llur costat / --- / grans crits sens falla / feren abduy / --- / tots los vehins / --- / se despertaren / --- / los fon públic: / yo lo *melic* / viu arrancat, / caygut, secat / ja de molts dies / ---», JRoig (*Spill*, 4876); i semblantment en altres valencians d'aquell segle, Ant. Canals, StVicentF: «Jherusalem és *melic* de la terra habitable, que qui ficava un clau en Jherusalem e ab una corda que anàs entorn lo món --- sta en mig Jherusalem» (*Quar.*, 64.11).

A les Borges Blanques *malik* (*BDLC* VI, 37), a Cardós i Vall Ferrera (1932-4) *melik*, Benasc *meligo* (Ferraz, 77), *meliu* a la baixa vall (Gavàs, on és també NL, 1965); *meligo* en alt-arag. (Casacuberta, *BDC* XXIV, s. v.); i *melik* en gascó (Rohlf, *Le Gc.*, 80).

CPRT.: *Capadella melic*, nom de planta val. (Cavanilles, *Observ.* II, 33).

DERIV.: *Meliguera* tort. (*Folk.*, 217) i *meliguera AlcM*; navarrès *meliguera* (comunicació d'Amado Alonso, 1943). *Esmeligit* «cuando un animal tiene el ombliigo salido» Vall d'Aneu (Pol, 16).

Llombrícol (cuc), *llombriguera*, V. *llambric* *Llo-mejar*, *llomell*, *llomello*, *llomera*, *llometa*, *llomillo*, V. *llom* *Llondro*, V. *llúdría*

LLONG ant., 'llarg', del ll. LONGUS 'llarg'. □ 1.ª doc.: orígens (S. XIII).

Ens podem estar de tornar a tractar ací de qüestions que ja hem il·lustrat a LLARG. Pot valer entre els testimonis primerencs de l'ús de *llong* un de *longament*: «Al --- Bisbe d'Urgel, de Nós --- Comtessa d'Urgel --- R. de Savart capelà nostre --- pregam --- assignets a él per feu lo Timonal, que ja *longament* és estat feu d'altres canonges de Balager», c. 1260 (PPujol, *DocVgUrg.*, 28.7). «Aprín tant de latí que entenes la missa --- Sabs per què t'enujes de larc offici e *lonc* sermó? per so car no has devoció ne sabs contemplar *longament* en Déu per afeció de coratge»; «veheren venir lo gentil, qui anava per la forest: gran barba hac, e *longs* cabeyls; e venc com a hom las, e fo magre e descolorit per lo trebayl de sos pensaments, e per lo *long* viatge que havia fet», Llull (*DoPu.*, Gili, p. 228; *Gentil*, 12.15). «Castellans —de Juli Cèsar ensà, anaven ab les gramalles largues fins en terra, e ab lurs antipares e ab caperonic ab cogulla aguda sobre lo cap --- e sens calçes, e ab *longues* barbes, saludant quaix ab erguyll, e apparia-los bé que eren maraveyles; mas ara muden l'estil e-s giren al francès e lurs dones se hixen ja de regla ---», Eiximenis (*Dones*, 44r1).

«Van ab la cara pintada / e los uylls, alcoffoylats, / e ab una altra figura, / pus gran e *longa*, pintats / que los lurs ulls no havien / que Déus los havia dats»; «e-s nodrexen ongles *longues*, / que de leó paren ongles / ---», prosificats per ell, ibid. (*EntreDL* I, 179, vv. 19, 26); «Amdosos partint d'aquí, e anant per un camí tort, *lonc* e molt escur, quan fom a la sumitat --- jo, tement que ella no defallís --- giré-m de-